

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

1977/78: 16

med anledning av propositionen 1977/78: 30 om skyddat arbete och yrkesinriktad rehabilitering m. m., jämte motioner

I detta betänkande behandlas propositionen 1977/78: 30 om skyddat arbete och yrkesinriktad rehabilitering m. m. jämte elva motioner som väckts med anledning av propositionen. Dessutom behandlas två motioner som väcktes under den allmänna motionstiden vid 1976/77 års riksmöte.

Propositionen

Hemställan

I propositionen 1977/78: 30 hemställer regeringen att riksdagen godkänner de riktlinjer för skyddat arbete och yrkesinriktad rehabilitering som förordas i propositionen.

Det huvudsakliga innehållet

Det huvudsakliga innehållet i propositionen återges i densamma på följande sätt.

På grundval av betänkanden avgivna av utredningen rörande den skyddade sysselsättningen, organisationskommittén för skyddat arbete och utredningen rörande viss yrkesinriktad rehabiliteringsverksamhet framläggs förslag om framtida huvudmannaskap och organisation för skyddat arbete och yrkesinriktad rehabilitering.

De senaste årtiondenas förändringar på arbetsmarknaden har på olika sätt skapat svårigheter för människor med fysiska, psykiska, sociala och intellektuella handikapp. Samtidigt har målsättningen för samhällets sysselsättnings- och arbetsmarknadspolitik förskjutits från att gälla ett förverkligande av full sysselsättning till att avse rätten till arbete för alla.

Mot denna bakgrund har olika former av skyddat arbete byggts ut under skilda huvudmän. Under senare år har dock ansträngningarna i första hand inriktats mot olika arbetsförberedande åtgärder och stödformer i syfte att underlätta för de arbetshandikappade i den öppna arbetsmarknaden. Resurser för yrkesinriktad rehabilitering har byggts ut i såväl statlig som kommunal och landstingskommunal regi.

I propositionen framhålls att både skyddat arbete och yrkesinriktad rehabilitering främst skall ses som arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Verkstäder för skyddat arbete, kontorsarbetscentraler, industriella beredskapsarbeten och hemarbete föreslås få ett mellan landstingskommunerna och staten delat huvudmannaskap. I linje med regeringens betoning

av den länsdemokratiska utvecklingen i regeringsdeklarationen hösten 1976 och det länsdemokratiska arbete som f. n. pågår, föreslås att landstingskommunerna tillsammans med staten bildar regionala stiftelser för skyddat arbete inom varje landstingsområde. För vissa övergripande frågor föreslås inrättandet av en central stiftelse. Till denna överförs vissa uppgifter som f. n. utförs inom AMS och kommunförbunden. Staten föreslås ensam svara för kostnaderna för den skyddade sysselsättningen. En ny organisationskommitté tillsätts för att utarbeta ett mera detaljerat organisationsförslag och förbereda det omfattande förhandlingsarbete som måste ske med såväl nuvarande huvudmän som berörda personalorganisationer.

Beträffande den yrkesinriktade rehabiliteringen föreslås en samordning av verksamheten under ett statligt huvudmannaskap och kostnadsansvar. Även delar av den arbetspsykologiska verksamheten föreslås samordnas och föras in under ett statligt huvudmannaskap.

Hur en samordnad organisation för den yrkesinriktade rehabiliteringen i princip bör byggas upp och administreras inom ramen för ett statligt huvudmannaskap prövas f. n. av sysselsättningsutredningen. En särskild organisationskommitté föreslås bli tillsatt. Sysselsättningsutredningen ges i uppdrag att pröva frågan om utformningen av forskningen och metodutvecklingen gällande den yrkesinriktade rehabiliteringen.

Den nya organisationen för skyddat arbete och yrkesinriktad rehabilitering beräknas kunna träda i kraft tidigast den 1 januari 1980.

Motionerna

Motioner väckta under den allmänna motionstiden 1977

1976/77: 543 av Olof Palme m. fl. (s)

I motionen yrkas att riksdagen

4. beslutar att huvudmannaskapet för skyddat arbete fr. o. m. den 1 januari 1979 överflyttas till regionala stiftelser med staten, landstingen och de landstingsfria primärkommunerna som huvudmän,

5. beslutar att fr. o. m. den 1 januari 1979 inrätta en central stiftelse för hela landet med uppgift att behandla vissa övergripande frågor inom den skyddade verksamheten,

6. beslutar att kostnaderna för den skyddade verksamheten fr. o. m. den 1 januari 1979 skall finansieras med en arbetsgivaravgift,

7. begär att regeringen omedelbart tillsätter en organisations- och förhandlingskommitté med uppgift att i detalj förbereda övergången till ett nytt huvudmannaskap för skyddat arbete,

8. uttalar att den under punkt 7 nämnda kommittén får i uppdrag att överarbeta de organisatoriska frågorna för yrkesinriktad rehabilitering.

Motionen behandlas beträffande övriga yrkanden i andra sammanhang.

1976/77: 905 av Lars Werner m. fl. (vpk)

I motionen begärs att riksdagen uttalar

1. att arbetsmarknadspolitiken i här berörda delar bör ges en ny principiell inriktning, i syfte att bereda arbetshandikappade en meningsfull sysselsättning i produktionsföretag enligt i denna motion skisserad riktning och med löne- och anställningsvillkor i enlighet med dem som gäller för öppna marknaden, men där de anställda tillförsäkras inflytande över såväl produktionsinriktning som anställnings- och arbetsvillkor,
2. att ett statligt huvudföretag bildas jämte på lämpliga platser i skilda delar av landet lokala produktionsföretag samt att huvudmannskapet för denna verksamhet blir statligt, förslagsvis genom AB Statsföretag.

Motioner väckta med anledning av propositionen

1977/78: 31 av Gunilla André m. fl. (c)

I motionen yrkas att riksdagen som sin mening uttalar att den centrala stiftelsen för den skyddade verksamheten lokaliseras till Skövde kommun.

1977/78: 44 av Elvy Nilsson m. fl. (s)

I motionen yrkas att riksdagen beslutar höja driftbidraget till skyddad verksamhet till primärkommuner med minst det belopp som motsvarar ett års nettokostnader för resp. kommun.

1977/78: 45 av Sven-Gösta Signell m. fl. (s)

I motionen yrkas att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna att Skövde kommun bör bli lokaliseringsort för den kommande centrala stiftelsen för skyddat arbete och yrkesinriktad rehabilitering m. m.

1977/78: 53 av Björn Eliasson (c)

I motionen yrkas att riksdagen som sin mening uttalar att den centrala stiftelsen för den skyddade verksamheten lokaliseras till Sollefteå kommun.

1977/78: 54 av Gunnar Oskarson m. fl. (m)

I motionen yrkas

1. att riksdagen uttalar att arbetsanskaffning vid skyddad verksamhet inte får ske på ett sådant sätt att den fria konkurrensen på lika villkor mellan företag sätts ur spel,
2. att riksdagen beslutar att de konsulttjänster som i dag köps från fristående arbetspsykologiska institut inte överförs till någon av samhällets myndigheter,
3. att riksdagen uttalar att fristående konsulter bör användas i stället för en utbyggd egen statlig central konsultservice, där så är möjligt.

1977/78: 55 av Maj Pehrsson (c) och Arne Persson (c)

I motionen yrkas att riksdagen uttalar att den centrala stiftelsen för den skyddade verksamheten lokaliseras till Borås kommun.

1977/78: 56 av Lars Werner m. fl. (vpk)

I motionen yrkas

1. att riksdagen avslår propositionen vad gäller ändrat huvudmannaskap för skyddat arbete,
2. att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag på grundval av en principiellt ny inriktning av arbetsmarknadspolitiken, vad gäller att tillförsäkra de arbetshandikappade rätt till ett meningsfullt arbete, i enlighet med vad som anförs i motionen,
3. att riksdagen hos regeringen hemställer om en utvärdering av den yrkesinriktade rehabiliteringen att föreläggas riksdagen i samband med den följdbehandling av organisationen som aviserats till hösten 1978.

1977/78: 67 av Claes Elmstedt (c) och Karl-Anders Petersson (c)

I motionen yrkas att riksdagen som sin mening uttalar att lokaliseringen av den centrala stiftelsen för den skyddade verksamheten lokaliseras med beaktande av de riktlinjer som anförts i motionen, varvid Karlskrona särskilt bör prövas.

1977/78: 68 av Bengt Fagerlund m. fl. (s)

I motionen yrkas att riksdagen som sin mening beslutar ge regeringen till känna vad i motionen anförts om representation för de anställda i de regionala stiftelsernas styrelse.

1977/78: 69 av Bengt Kindbom (c)

I motionen yrkas

1. att riksdagen beslutar att rätt till proportionellt val skall gälla vid val av ledamöter i de regionala stiftelsernas styrelse,
2. att riksdagen hos regeringen begär att utredningen om vidgad länsdemokrati prövar formerna för styrelseval till regionala stiftelser.

1977/78: 70 av Ivar Nordberg (s) och Oskar Lindkvist (s)

I motionen yrkas att riksdagen uttalar att Stockholms kommuns södra delar inte skall vara uteslutna när det gäller att pröva lokaliseringen av den centrala stiftelsen.

Utskottet

Inledning

I de riktlinjer för sysselsättnings- och regionalpolitiken som under stor politisk enighet antogs i december 1976 (prop. 1975/76: 211, AU 1976/77: 7, rskr 1976/77: 79) slog riksdagen fast att sysselsättningspolitikens uppgift skall vara att undanröja förvärvshinder för dem som vill förvärvsarbета och att öka sysselsättningen så att arbete kan erbjudas alla som vill delta i arbetslivet. Detta mål för politiken innebär att grupper som tidigare i endast begränsad omfattning förväntades ingå i arbetskraften i dag kan göra anspråk på arbete.

En rad åtgärder har också vidtagits för att i ökad utsträckning bereda de arbetshandikappade tillträde till arbetsmarknaden. Under senare år har de särskilda insatserna på området i allt högre grad haft till syfte att skapa förutsättningar för att de svaga grupperna skall få och behålla anställning på den reguljära arbetsmarknaden. Den omfattande reformeringen av den arbetsrättsliga lagstiftningen har tillsammans med en kraftig utbyggnad av de arbetsmarknadspolitiska och regionalpolitiska åtgärdssystemen haft stor betydelse i detta sammanhang. Detsamma gäller arbetsmiljölagstiftningen som ställer ökade krav på anpassning av arbetet till arbetskraftens förutsättningar.

Inom arbetsmarknadspolitiken finns i dag en rad arbetsförberedande åtgärder för handikappade. Här kan nämnas arbetsprövning, arbetsträning, kurser för omställning och träning och övrig arbetsmarknadsutbildning. Dessutom har en rad stödformer direkt skapats i syfte att underlätta för de arbetshandikappade att erhålla och behålla ett arbete. Hit hör t. ex. bidrag till arbetsbiträde, till särskilda anordningar på arbetsplatsen, till speciella arbetstekniska hjälpmedel och till motorfordon. För att främja de handikappades sysselsättningsmöjligheter finns sedan länge arkivarbete och särskilt beredskapsarbete. Stödet till halvskyddad sysselsättning har successivt förstärkts som ett led i verksamheten att underlätta för handikappade att få arbete på den öppna arbetsmarknaden. Därutöver finns särskilda arbetsplatser för handikappade i form av skyddade verkstäder, kontorsarbetscentraler, industriella beredskapsarbeten och hemarbeten.

I den föreliggande propositionen läggs nu fram principförslag till huvudmannaskap och enhetlig organisation för de nuvarande verkstäderna för skyddat arbete, kontorsarbetscentralerna och industriella beredskapsarbeten samt hemarbeten. I anslutning härtill presenteras förslag till principer för organisationen av den yrkesinriktade rehabilitering som i dag bedrivs vid kommunala institut för arbetsprövning och arbetsträning samt den i viss mån likartade verksamheten inom arbetsmarknadsutbildningens ram. I propositionen behandlas däremot inte halvskyddat arbete, arkivarbete och andra liknande former av stödåtgärder.

Skyddat arbete

Nuvarande verksamhet m. m.

Skyddat arbete anordnas sedan många år för att ge sysselsättning åt arbetshandikappade och andra som inte fått eller kunnat behålla en anställning på den reguljära arbetsmarknaden. Verksamheten bedrivs vid särskilda verkstäder, kontorsarbetscentraler, industriella beredskapsarbeten samt i form av hemarbete. I slutet av år 1976 sysselsattes i det här slaget av verksamhet ca 22 000 personer. Verksamheten är organiserad på olika sätt i olika landsdelar.

Verkstäder för skyddat arbete drivs av landstingskommuner, vissa kommuner och i ett fåtal fall av ideella organisationer. Antalet verkstäder har

under perioden 1966—1976 ökat från 165 till 270 och antalet sysselsatta från drygt 5 000 till ca 16 600. Omsättningen har under samma period ökat från ca 95 milj. kr. till 1 110 milj. kr. Underskottet har ökat från ca 46 milj. kr. till ca 590 milj. kr. För år 1976 utbetalade staten 135 milj. kr. i driftbidrag. Staten bidrar dessutom till investeringar i maskiner och byggnader. T. o. m. budgetåret 1976/77 har staten svarat för ca 320 milj. kr. av en totalinvestering på 796 milj. kr.

AMS, som är tillsynsmyndighet för skyddat arbete, svarar för statsbidragsfrågor samt viss service och rådgivning till arbetsvårdshuvudmännen i frågor som rör t. ex. nyetableringar, verkstadslokalernas utformning, produktionsinriktning, arbetsanskaffning m. m. Det förekommer inte något organiserat branschmässigt eller annat samarbete mellan verkstäder i olika delar av landet.

Kontorsarbetscentraler har funnits sedan början av 1960-talet. Syftet med verksamheten är bl. a. att skapa bättre och mer ordnade arbetsförhållanden för vissa grupper sysselsatta i arkivarbete. I juni 1977 fanns ca 1 600 personer vid 40 centraler. Omsättningen uppgick under budgetåret 1976/77 till 98,7 milj. kr. och underskottet till 70,5 milj. kr.

Huvudmän för denna verksamhet är länsarbetsnämnderna. Det primära ansvaret åvilar en särskilt utsedd driftledning men AMS medverkar i viss utsträckning, t.ex. i fråga om försäljning och allmänna driftfrågor.

Hemarbete bedrivs av både arbetsmarknadspolitiska och regionalpolitiska skäl. När det gäller det arbetsmarknadspolitiskt motiverade hemarbetet är landsting eller primärkommuner huvudmän medan AMS har tillsyn över verksamheten. På en del mindre orter som saknar befolkningsunderlag för reguljära verkstäder för skyddat arbete har inrättats s. k. hemarbetsfilialer. I december 1975 sysselsattes totalt ca 600 personer i hemarbete av här angivna slag. Omsättningen för året uppgick till ca 9 milj. kr. och underskottet till ca 4 milj. kr.

I skogslänens glesbygder bedrivs på försök ett regionalpolitiskt motiverat hemarbete med företagareföreningarna som huvudmän och statens industriverk som tillsynsmyndighet. Visst samarbete sker med kommunala verkstäder för skyddat arbete. Vid utgången av budgetåret 1975/76 var ca 2 300 personer sysselsatta med hjälp av det regionalpolitiska stödet till hemarbete. Sedan verksamheten påbörjades under budgetåret 1968/69 har statligt stöd på drygt 20 milj. kr. beviljats.

I den skyddade sysselsättningen ingår slutligen *de industriella beredskapsarbetena*, som tillkom för ett tiotal år sedan. Avsikten var att sysselsätta arbetslösa som friställts vid företagsnedläggelser och som inte kunde anvisas "traditionella" beredskapsarbeten. Syftet var att åstadkomma rådrum för arbetsförmedlingen att ordna sysselsättning på annat sätt.

I början av 1970-talet tillkom industriella beredskapsarbeten inom vissa regioner med allmänt svag sysselsättning. Syftet med dessa beredskapsarbeten var att mer långsiktigt och under hela året skapa arbete för äldre

lokalt bunden arbetskraft i glesbygdsområdena.

Antalet sysselsatta i industriella beredskapsarbeten var i juni 1977 1 850 vid 48 arbetsplatser. Underskottet uppgick budgetåret 1976/77 till 66,4 milj. kr. Huvudman för verksamheten är AMS.

Formerna för verksamheten vid verkstäderna för skyddat arbete började utredas år 1968. År 1972 lades i betänkandet (SOU 1972: 54) Skyddat arbete fram en rad förslag om verksamhetens framtida inriktning och omfattning. Utredningen föreslog bl. a. att landstingskommunerna skulle vara huvudmän för såväl verkstäder för skyddat arbete som de kontorsarbetscentraler arbetsmarknadsverket var huvudman för. Vidare förde man fram förslag om åtgärder för regional utjämning av tillgången på skyddade platser.

Remissutfallet över utredningens förslag var blandat och dåvarande chefen för arbetsmarknadsdepartementet tillsatte därför i mars 1974 en ny utredning, utredningen rörande organisation och huvudmannaskap för vissa former av arbetsmarknadspolitiskt motiverad industriell verksamhet (OSA-kommittén). Kommittén överlämnade i oktober 1975 sitt betänkande (SOU 1975: 82) Organisation för skyddat arbete. Propositionen baseras i stor utsträckning på detta utredningsförslag.

Syftet med verksamheten

I propositionen framhålls att skyddat arbete främst skall ses som en arbetsmarknadspolitisk åtgärd i syfte att värna om arbetshandikappades rätt till avlönat arbete. Begreppet "skyddat arbete" skall förstås så att de anställda är skyddade från konkurrens från personer utan arbetshinder när det gäller att erhålla och behålla ett arbete. Det betyder också att arbetsplatserna i görlig mån är anpassade till de arbetshandikappades förutsättningar. I övrigt skall enligt propositionen verkstäderna för skyddat arbete betraktas som en tillgång i vårt lands samlade näringsliv. De människor som arbetar i verksamheten producerar angelägna varor och tjänster och bidrar därmed till utvecklingen av vårt samlade välförhållande.

En hög ambitionsnivå bör även i fortsättningen eftersträvas så att allt fler gravt arbetshandikappade ges möjlighet till en produktiv insats och därmed till en egen försörjning. Skyddat arbete är samhällsekonomiskt motiverat även för dessa grupper. Enligt departementschefen är det därför inte meningsfullt att försöka slå fast någon nedre gräns för arbetsförmågan för att få skyddat arbete. Ett arbete kan ha mycket stort värde för den enskilde och för hans möjligheter till ett aktivt samhällsliv även om den faktiska arbetsförmågan är ringa. Skyddat arbete bör däremot inte komma i fråga för personer som är arbetslösa av i huvudsak renodlade arbetsmarknadsskäl.

Det framhålls vidare att skyddat arbete måste utformas och bedrivas så att det åtminstone på lång sikt förstärker de anställdas möjligheter att kunna ta steget över till annat arbete. Departementschefen erinrar i detta

sammanhang om att alltmer gravt fysiskt handikappade eller människor med andra typer av handikapp kunnat beredas arbete inom bl. a. verkstäder för skyddat arbete. Många av de anställda har också fler än ett handikapp. En betydande andel av dem som i dag sysselsätts vid verkstäder för skyddat arbete har aldrig tidigare haft något avlönat arbete. Det gäller bl. a. många psykiskt utvecklingsstörda, gravt fysiskt handikappade och personer med sociala problem. En del av dessa har så väsentligt nedsatt arbetsförmåga att de knappast under några förutsättningar kan komma i fråga för reguljärt avlönat arbete.

Utskottet instämmer helt i den grundsyn som propositionen ger uttryck för i fråga om ändamålet med den skyddade verksamheten. Arbetsmarknadspolitikens övergripande mål om allas rätt till arbete inbegriper som tidigare sagts även de arbetshandikappade. Detta medför i sin tur ökade krav på samhälle, företag och anställda. Skyddad verksamhet bör ses i ett vidare samhällsekonomiskt sammanhang och dess kostnader och resultat vägas mot det värde arbetet har för den enskilda människan samt de alternativa utgifter i form av pensioner, sjukförsäkring, arbetslöshetsunderstöd etc. som samhället annars skulle haft. De förslag som läggs fram i propositionen bör ge goda förutsättningar för framtida förbättringar av verksamheten. Det är med tillfredsställelse som utskottet konstaterar att propositionen presenterar en lösning av den gamla frågan om huvudmannaskapet för verkstäderna.

De motioner som föreligger visar också att det finns en bred uppslutning kring propositionens förslag. Frånsett två motioner från vänsterpartiet kommunisterna är det endast smärre ändringar som aktualiseras i motionerna.

I de båda motionerna från vänsterpartiet kommunisterna, 1976/77: 905 och 1977/78: 56, hävdas att arbetsförmedlingarnas arbetsvårdsverksamhet endast ger obetydliga resultat och inte förmår bryta den ökande utslagningen av arbetskraft från arbetsmarknaden. För att nå resultat och garantera arbetshandikappade rätt till ett meningsfullt arbete fordras enligt motionärerna åtgärder av en helt annan art och omfattning än hittills.

I motionerna föreslås en ny organisation av den skyddade verksamheten med en annan inriktning än den hittillsvarande. Den nya ordningen skall trygga vars och ens rätt till ett meningsfullt arbete, oavsett handikapp. Det föreslås att verksamheten skall drivas av nya företag som skall stå under statligt huvudmannaskap och förslagsvis utgöra en del av Statsföretag AB. Motionärerna tänker sig företagsorganisationen uppbyggd som ett eller flera huvudföretag med filialer i olika delar av landet.

Motionerna innebär i sak yrkande om *avslag på propositionen*.

Utskottet delar inte motionärernas negativa inställning till den nuvarande arbetsvårdsverksamheten. Otivelaktigt har denna inneburit att ett stort antal arbetstagare, som inte kunnat göra sig gällande på den öppna arbetsmarknaden, fått en meningsfull sysselsättning. Enligt utskottets

uppfattning bör man bygga vidare på erfarenheterna av den hittillsvarande verksamheten. Som tidigare sagts är propositionen en god utgångspunkt för fortsatta förbättringar. Ett avslag på propositionen, som motionärerna begär, skulle fördröja den planerade reformverksamheten, vilket inte kan vara till fördel för de arbetshandikappade. Utskottet avstyrker med hänsyn till det anförda de båda vpk-motionerna i vad avser skyddat arbete.

Den framtida organisationen

Avgörande för om den skyddade verksamheten skall kunna fullgöra uppgiften att ge sysselsättning och rehabilitering är hur verksamheten organiseras vid de skyddade verkstäderna. En *regional samordning* av verksamheten har under senare år tätt sig alltmer angelägen. Signifikativt är att i flera fall landstingen efter hand tagit över verksamheten från primärkommunerna. F. n. svarar landstingskommunerna för ca två tredjedelar av den totala kommunala och landstingskommunala verksamheten, som omfattar ca 16 000 anvisade arbetstigare och 4 000 tjänstemän.

I propositionen hävdas att det splittrade ansvaret mellan stat och kommunala huvudmän förutom en regional obalans också lett till oklarheter om verksamhetens syfte och inriktning samt om ansvaret för den fortsatta utvecklingen. Det finns påtagliga ojämnheter mellan olika delar av landet i fråga om verksamhetens utbyggnad.

Den regionala obalansen i fråga om skyddade verkstadsplatser bör enligt propositionen successivt rättas till så att man kan erbjuda ett differentierat utbud av skyddad verksamhet i olika regioner. Med hänsyn härtill och till önskemålet att man skall leva upp till ambitionen att ge också gravt handikappade rätt till skyddat arbete anser departementschefen det varken lämpligt eller möjligt att nu fixera ett visst platsbehov. Takten i utbyggnaden får i första hand vara beroende av de ekonomiska förutsättningarna. Det kan nämnas att OSA-kommittén ansåg att en regional utjämning erfordrar ett nyttillskott på ca 5 000 platser.

Det splittrade huvudmannaskapet har vidare inneburit en konkurrens mellan enskilda arbetsvårdsföretag som varit olycklig.

Departementschefen anser mot den angivna bakgrunden att en organisatorisk samordning av verksamheten vid verkstäder för skyddat arbete, kontorsarbetscentraler, industriella beredskapsarbeten och hemarbete bör komma till stånd. Utgångspunkterna bör vara att samordningen skall ske på regional nivå och att organisationen bör få en stark demokratisk förankring. Som skäl härför anför han bl. a. att det skyddade arbetet har en nära anknytning till flera samhällsområden som berör arbetshandikappade personer och för vilka ansvaret är förlagt till regional och lokal nivå. En regional och lokal anknytning är enligt departementschefen också en nödvändig förutsättning för att arbetsvårdsföretagen skall kunna få ett nära samarbete med näringslivet inom den region där verkstaden är belägen.

När det gäller *företagsformen* för den skyddade verksamheten framhåller departementschefen behovet av friare och mer affärsmässiga former för den skyddade verksamheten än nuvarande ordning, och han föreslår därför att verksamheten drivs i stiftelseform. Denna motiveras bl. a. av att arbetsvårdsföretagen ställer krav på betydande kapitaltillskott samt det förhållandet att skyddat arbete inte bedrivs i lönsamhetssyfte utan för att tillgodose arbetsmarknadspolitiska och sociala välfärdsmotiv.

Med hänsyn till att det i flertalet landstingsområden redan i dag finns en väl fungerande administration för det skyddade arbetet föreslås att de regionala stiftelserna byggs upp med dessa arbetsvårdsförvaltningar som grund. I de få landstingskommuner där arbetsvårdsförvaltning saknas får en sådan organiseras. De regionala stiftelserna bör i princip täcka samma geografiska områden som berörda landstingskommuner eller utanför landstingskommun stående kommuner. Med hänsyn till de särskilda förhållanden som råder i Malmö- och Göteborgsregionerna bör dock enligt propositionen övervägas om inte regionala stiftelser kan bildas som omfattar såväl Göteborgs kommun som Göteborgs och Bohus läns landstingskommun resp. Malmö kommun och Malmöhus läns landstingskommun.

Beträffande *huvudmannaskapet* för verksamheten föreslår departementschefen att staten tillsammans med landstingskommunerna bildar en regional stiftelse för skyddat arbete inom varje landstingskommun. Landstingsfri kommun skall härvid jämställas med landstingskommun. Medinflytande för arbetsmarknadens parter m. fl. bör tillgodoses inom ramen för systemet.

Den nya organisationen föreslås omfatta alla nuvarande former av arbetsvårdsföretag i såväl statlig som kommunal och landstingskommunal regi.

Detta motiveras bl. a. med den ansvarsfördelning som i dag råder mellan stat och landstingskommuner beträffande arbetsvård och övrig rehabilitering. Det kan erinras om att staten i dag svarar för drygt 40 % av kostnaderna för den samlade verksamheten medan kommuner och landstingskommuner svarar för resten.

Stiftelsernas styrelser bör enligt propositionen få en sådan representation att de inom sig rymmer olika kompetens- och erfarenhetsområden. Styrelsen föreslås bestå av tolv ledamöter. Ordförande och ytterligare tio ledamöter utses av landstingskommunen. En av de tio ledamöterna bör utses efter förslag av Svenska kommunförbundets länsavdelning, en efter förslag av LO-distriktet, en efter förslag av TCO-distriktet och en som representant för näringslivet. Regeringen utser enligt förslaget en ledamot som samtidigt är vice ordförande. Utöver dessa tolv personer föreslås två representanter för länsarbetsnämnden bli adjungerade till styrelsen. Vidare bör till styrelsen knytas två fackliga företrädare för personalen, varav en bör representera de arbetstagare som har skyddat arbete. I propositionen betonas också att de anställda måste beredas betryggande insyn i

stiftelsernas förvaltning. Formerna för detta bör enligt propositionen övervägas mellan företrädare för de fackliga organisationerna och de centrala och regionala stiftelserna.

I sammanhanget kan nämnas att en majoritet av OSA-kommitténs ledamöter föreslagit att varje regional stiftelse skulle ledas av en styrelse bestående av mellan sju och elva ledamöter, som skulle utses av regeringen. Ledamöterna skulle enligt utredningen representera stiftelsebildarna, dvs. staten och landstingskommunen, de anställda samt näringslivet.

Enligt propositionen bör tre revisorer utses att granska de regionala stiftelsernas förvaltning och räkenskaper. En revisor föreslås bli utsedd av regeringen och två av landstingskommunen.

Som framgår av propositionen har den organisatoriska splittringen av den skyddade verksamheten fått en rad negativa konsekvenser. Verksamheten har inneburit stora regionala skillnader och en olycklig konkurrens mellan olika arbetsvårdsföretag. Utskottet delar därför uppfattningen att verksamheten måste samordnas. I likhet med propositionen anser utskottet att företagsformen bör ändras. Utskottet tillstyrker propositionens förslag att verksamheten bör bedrivas i stiftelseform. Likaså ställer sig utskottet bakom propositionens förslag när det gäller huvudmannaskapet för verksamheten. Härigenom är yrkandet 4 i den socialdemokratiska partimotionen 543 från den allmänna motionstiden i huvudsak tillgodosett. I motionen begärs nämligen att *huvudmannaskapet för verksamheten* fr. o. m. den 1 januari 1979 överflyttas till regionala stiftelser i enlighet med utredningens förslag. Till frågan om tidpunkt för genomförandet återkommer utskottet senare i framställningen.

I två motioner tas upp frågan om hur de regionala stiftelsernas styrelser skall vara sammansatta. Bengt Kindbom (c) yrkar i motionen 69 att *val av ledamöter skall vara proportionella* samt att riksdagen hos regeringen skall begära att utredningen om vidgad länsdemokrati prövar formerna för styrelseval till regionala stiftelser.

Frågan om proportionella val vid utseende av ledamöter i regionala, statliga och liknande nämnder och styrelser har nyligen behandlats av riksdagen (KU 1977/78: 6) som beslutat begära att frågan utreds. Med hänsyn till att den principiella frågan om proportionella val till styrelser och nämnder kan väntas bli utredd saknas anledning att ta något initiativ på grundval av motionen. Den bör således inte föranleda någon åtgärd.

Som framgår av den tidigare redogörelsen innebär regeringens förslag att två fackliga företrädare för personalen skall adjungeras till styrelsen, varav en bör representera de arbetstagare som har skyddat arbete. Denna ordning kritiserar i motionen 68 av Bengt Fagerlund m. fl. (s). Motionärerna anser att *de anställda skall ha direkt representation i styrelsen*, vilket f. ö. föreslogs av OSA-kommittén. En sådan ändring bör enligt motionärerna kunna genomföras utan att det totala antalet styrelseledamöter ökas.

Utskottet vill först erinra om att fackliga företrädare enligt propositionens förslag kommer att sitta med i de regionala stiftelsernas styrelser, genom att två av de elva ledamöter som landstingen utser skall nomineras av LO-distriktet resp. TCO-distriktet. Därutöver skall de anställda direkt representeras genom att två företrädare för dem knyts till styrelsen i egenskap av adjungerade. Den föreslagna ordningen bör enligt utskottets uppfattning garantera att de fackliga organisationerna får det inflytande de onekligen är berättigade till. Motionen bör därför inte föranleda någon åtgärd.

I propositionen berörs även behovet av en *lokal förankring* av den skyddade verksamheten. Departementschefen anser i likhet med OSA-kommittén att det bör ankomma på de regionala arbetsvårdsföretagen själva att med hänsyn till de skiftande förutsättningarna fatta beslut om hur den lokala representationen bör utformas. Utskottet delar denna uppfattning.

I likhet med de båda utredningarna föreslår departementschefen en *regional fördelning* av verksamheten innefattande tre olika former av skyddat arbete, nämligen reguljära verkstäder för skyddat arbete, filialer till dessa och hemarbete. Den föreslagna modellen anses tillgodose kravet på en god spridning av arbetstillfällen och därför kunna utgöra en principiell grund för lokalisering av skyddat arbete inom ett landstingsområde. Utskottet har inte något att erinra mot den föreslagna ordningen för den regionala fördelningen av skyddade arbetsplatser.

När det gäller *anvisning av skyddat arbete* framhåller departementschefen att en anställning i skyddad sysselsättning alltid måste föregås av en allsidig arbetsmarknadspolitisk bedömning. Detta innebär att alla åtgärder för att placera en arbetssökande på den ordinarie arbetsmarknaden måste ha prövats innan alternativet skyddat arbete aktualiseras. Endast arbetsförmedlingen kan avgöra frågor av detta slag. Det skall även vara arbetsförmedlingens uppgift att fortlöpande pröva möjligheterna för samtliga anställda i skyddat arbete att ta anställning på den ordinarie arbetsmarknaden. Om detta skall vara möjligt krävs att dispositionsrätten över platserna i skyddat arbete ligger kvar hos arbetsmarknadsmyndigheterna. Ansvaret för uppföljningen av arbetsförmedlingens verksamhet på detta fält bör i första hand ankomma på de partssammansatta distriktsnämnderna. Utskottet delar departementschefens uppfattning i nu behandlade fråga och tillstyrker således propositionens motsvarande avsnitt.

I propositionen förutsätts att industriella beredskapsarbeten skall finnas även i framtiden. Det föreslås emellertid att de *regionala stiftelserna skall svara för driften av sådana industriella beredskapsarbeten som beslutas av regeringen eller AMS*. Därmed stärks det industriella beredskapsarbetet som ett arbetsmarknadspolitiskt medel samtidigt som man får en bättre samordning med övriga resurser. Med hänsyn till de långsiktiga åtaganden som oftast följer med industriella beredskapsarbeten föreslås beslut

om eventuellt anordnande av nya arbeten ankomma på regeringen eller, efter dess bemyndigande, AMS.

Utskottet tillstyrker propositionens förslag på denna punkt.

En av fördelarna med den föreslagna organisationen är att man kan minska antalet organ som sysslar med arbetsanskaffning och försäljning av industriellt tillverkade produkter. De nya stiftelserna skall också kunna ta över uppgifter som hänger samman med terapiverksamhet m. m. vid sjukhus och andra vårdinstitutioner. Enligt propositionen bör även den skyldighet som statliga myndigheter f. n. har att informera kriminalvårdens verkstäder om planerade statliga beställningar utsträckas till att också omfatta arbetsvårdsföretagen. Den närmare utformningen härav bör dock senare prövas av regeringen. Slutligen i detta sammanhang framhåller departementschefen att *prissättningen när det gäller arbetsanskaffning* skall grundas på marknadsmässiga principer för kalkylering.

Den sistnämnda frågan tas upp i motionen 54 av Gunnar Oskarson m. fl. (m). Motionärerna förutsätter att verksamheten bedrivs på ett sådant sätt att inte företag med likartad konkurrerande produktion utsätts för en diskriminerande konkurrens. Motionärernas uppfattning, som utskottet delar, står inte i motsättning till propositionen. Utskottet hänvisar i sammanhanget till de ovan ur propositionen refererade uttalandena om marknadsmässig kalkylering. Det kan tilläggas att en representant för näringslivet enligt regeringens förslag skall ingå i de regionala stiftelsernas styrelser. Därigenom finns möjlighet till insyn från näringslivets sida i den aktuella frågan.

Med hänvisning till det anförda bör motionen i denna del inte föranleda någon åtgärd.

Under utredningsarbetet har behovet av ett *centralt samordningsorgan* för den skyddade verksamheten framträtt som påtagligt. De förslag som lagts fram har främst tagit sikte på ökade centrala insatser för marknadsföring, försäljning och produktutveckling.

Departementschefen uttalar i frågan att de föreslagna regionala stiftelserna för skyddat arbete inte bara kommer att innebära en bättre regional samordning av verksamheten utan också en omfattande decentralisering. De regionala stiftelserna kan emellertid inte tillgodose behovet av en branschmässig samordning av arbetsvårdsföretagen i olika delar av landet. En sådan samordning förutsätter en övergripande organisation på riksplanet som kan biträda de regionala stiftelserna i inköps- och försäljningsfrågor samt i fråga om val av lämpliga produkter att tillverka. Genom en branschmässig samordning på riksplanet kan också fördelar nås när det gäller investeringar och utnyttjande av dessa. Det gäller inte minst möjligheterna att undvika dubbelanskaffning av kapitalintensiv utrustning.

Mot bakgrund av att den föreslagna organisationen vid starten kommer att sysselsätta mer än 22 000 arbetstagare i skyddat arbete och när-

mare 5 000 tjänstemän framträder vidare ett klart behov av central service när det gäller personalpolitiska insatser. Detsamma gäller i rehabiliteringsfrågor och beträffande samverkan med andra samhällsorgan, t. ex. AMS, socialstyrelsen, kommunförbunden.

Med hänsyn till vad här anförts förslås att en central stiftelse skall inrättas. Denna stiftelse bör enligt propositionen byggas upp successivt. Förutom att biträda de regionala organen när det gäller personalpolitik och rehabiliteringsfrågor framstår det som mest angeläget att den regionala stiftelsen får hjälp beträffande marknadsföring och produktionsteknik. Dessutom är avsikten att den centrala stiftelsen skall fördela statsmedel. I inledningsskedet bör den centrala stiftelsen få resurser att sköta de här angivna uppgifterna samt frågan om planering av nya företag och övriga centrala uppgifter som i dag handhas av AMS i egenskap av tillsynsmyndighet. Den centrala stiftelsens framtida uppgifter får bedömas då erfarenheter vunnits av den nya organisationen. Departementschefen utgår från att den centrala stiftelsen skall kunna erhålla central service från andra organisationer och myndigheter. Härvid avses bl. a. Statsföretagens förhandlingsorganisation (SFO) på förhandlingsområdet och styrelsen för teknisk utveckling (STU) på produktutvecklingsområdet.

När det gäller den långsiktiga utbyggnaden av verkstäder för skyddat arbete framhåller departementschefen att AMS som ansvarig för arbetsmarknadspolitiken liksom hittills måste ha ett avgörande inflytande över dimensionering och lokalisering av företag. Detta bör ske genom att i princip samma ansvarsfördelning får gälla mellan AMS och den centrala stiftelsen som f. n. tillämpas mellan AMS och SÖ beträffande arbetsmarknadsutbildningen. Detta innebär att AMS efter statsmakternas direktiv skall pröva verksamhetens omfattning, dimensionering och lokalisering medan den centrala stiftelsen har ett övergripande ansvar för frågor som gäller anordnande och drift. AMS bör vidare efter samråd med den centrala stiftelsen besluta om regional fördelning av den nybyggnadsram som statsmakterna bör fastställa för varje år.

Den centrala stiftelsens styrelse skall enligt förslaget utses av regeringen och bestå av elva ledamöter varav fem riksdagsledamöter, en representant för AMS, två representanter för Landstingsförbundet, två representanter för de anställdas organisationer samt en representant för näringslivet. Ordförande och vice ordförande utses särskilt varav den senare efter förslag av Landstingsförbundet. Den centrala stiftelsens chef föreslås bli utsedd av regeringen.

Enligt utskottets uppfattning är de skäl som i propositionen anförts för att inrätta en central stiftelse tungt vägande. Det bör betonas att inrättandet av en central stiftelse inte medför att uppgifter som i dag utförs regionalt eller lokalt behöver centraliseras. Utskottet tillstyrker propositionen i denna del. Med propositionens förslag tillgodoses ett av yrkanterna i den socialdemokratiska partimotionen 543. I motionen begärs

nämligen att en central stiftelse inrättas i enlighet med utredningens förslag. När det gäller frågan om tidpunkten för inrättandet — i motionen föreslås 1 januari 1979 — återkommer utskottet senare i betänkandet.

I propositionen berörs även frågan om *lokalisering av den centrala stiftelsen*. Regeringen kommer senare att ta ställning till den frågan. En speciell organisationskommitté, till vilken utskottet återkommer i det följande, får i uppdrag att lägga fram förslag till lämplig lokalisering. Det framhålls att en lokalisering till Stockholms kommun ej bör ske, i enlighet med regeringens regionalpolitiska strävanden.

I sex motioner presenteras förslag när det gäller lokalisering av den centrala stiftelsen. Förslagen framgår av följande sammanställning.

Sollefteå	—	motionen 53 av Björn Eliasson (c)
Skövde	—	motionerna 31 av Gunilla André m. fl. (c) och 45 av Sven-Gösta Signell m. fl. (s)
Borås	—	motionen 55 av Maj Pehrsson (c) och Arne Persson (c)
Karlskrona	—	motionen 67 av Claes Elmstedt (c) och Karl-Anders Petersson (c)

I motionen 70 av Ivar Nordberg (s) och Oskar Lindkvist (s) begärs med anledning av regeringens uttalande om Stockholms kommun, att denna kommuns södra delar inte skall uteslutas när det gäller lokaliseringen av den centrala stiftelsen.

Det finns i dag inte anledning att ta ställning till lokaliseringsort för den centrala stiftelsen. Som framgår av propositionen ämnar regeringen återkomma i den frågan efter det att den föreslagna organisationskommittén lagt fram förslag. Utskottet förutsätter att frågan efter utredning kommer att redovisas för riksdagen. Motionsförslagen beträffande lokaliseringsort bör därför inte föranleda någon åtgärd. Om Stockholmsområdet blir aktuellt utgår utskottet från att bedömningen görs med utgångspunkt i de inomregionala balansproblem som finns. Det innebär att regionens kärnområde knappast kommer i fråga men att Stockholms kommuns södra delar inte bör vara uteslutna. Med det anförda har utskottet besvarat även motionen 70, som inte synes behöva föranleda någon åtgärd.

Departementschefen betonar att det efter ett beslut om nytt huvudmannskap återstår ett omfattande arbete innan den nya organisationen kan träda i kraft. Bl. a. måste ett mer detaljerat organisationsförslag utarbetas och ett omfattande förhandlingsarbete äga rum med nuvarande huvudmän och berörda personalorganisationer. Förslag till organisationsplaner och personaldimensionering måste också utarbetas. Vidare är det nödvändigt att mer i detalj klarlägga formerna för samarbete mellan den centrala stiftelsen och de regionala stiftelserna liksom relationerna till AMS. Även arbetsfördelningen lokalt och regionalt måste enligt propositionen belysas ytterligare liksom formerna för budgetarbetet. Vilka industriella beredskapsarbeten och hemarbetsprojekt som skall övertas av de regionala stiftelserna återstår också att bedöma. Mot denna bakgrund

räknar departementschefen med *ikraftträdande av förslaget tidigast den 1 januari 1980*.

Frågan om ikraftträdande av de olika förslagen aktualiseras, som tidigare redovisats, i den socialdemokratiska partimotionen 543. I motionen utgår man från att förslagen skall börja genomföras från den 1 januari 1979. Motionen väcktes vid riksdagens början då det fanns anledning räkna med att propositionen skulle läggas fram tidigare än som blev fallet.

Utskottet ansluter sig till propositionen i fråga om tidpunkten för genomförandet. En tidigare tidpunkt är i dag knappast praktiskt genomförbar. Bl. a. torde de erforderliga förhandlingar, som måste föregå ikraftträdandet, ta avsevärd tid i anspråk. Dessutom skall vissa frågor utredas ytterligare.

Avsikten är att en ny *organisationskommitté* skall redovisa förslag till detaljorganisation för hela verksamheten. Kommittén skall utses av regeringen och bestå av representanter från staten, landstingskommunerna, kommunerna och de fackliga huvudorganisationerna. Till kommittén skall knytas en ledningsgrupp med experter för att centralt leda och samordna det praktiska utredningsarbetet. Under den centrala organisationskommittén föreslås regionala kommittéer vars främsta uppgift skall vara att med hänsyn till de olika förutsättningar som gäller i olika delar av landet utarbeta förslag till regional och lokal administration av verksamheten. Frågor rörande löne- och anställningsvillkor, eventuellt övertagande av nuvarande huvudmäns fastigheter m. m. bör däremot ankomma på centrala organ att behandla. De regionala kommittéerna, som har att arbeta enligt de direktiv som den centrala organisationskommittén drar upp, föreslås bestå av företrädare för länsarbetsnämnderna, landstingskommunerna, kommunerna och de anställdas organisationer. Den centrala organisationskommittén har även, som tidigare redovisats, till uppgift att lägga fram förslag till lokalisering av den centrala stiftelsen. Med förslaget om tillsättandet av organisationskommittén, som utskottet tillstyrker, är den socialdemokratiska partimotionen 543 tillgodosedd i aktuell del.

När det gäller *löner och anställningsvillkor* för de anställda i verksamheten föreslås att det bör ankomma på SFO att i nära samråd med den nya kommittén förhandla och träffa avtal med de anställdas organisationer. På motsvarande sätt bör det enligt propositionen ankomma på statens förhandlingsnämnd att i nära samråd med den nya kommittén förhandla om överlåtelser till den nya organisationen av bl. a. lokaler, maskiner samt andra tillgångar och förpliktelser som har samband med de olika arbetsvårdsföretagens affärsverksamhet. Departementschefen framhåller vidare att kommittén för att uppnå erforderlig flexibilitet bör vara oförhindrad att avstå från att överta kommunal, landstingskommunal eller statlig egendom om detta visar sig ekonomiskt fördelaktigt eller ur andra synpunkter är att föredraga.

Departementschefen anser att det bör uppdras åt den centrala organi-

sationskommittén att i samråd med statens industriverk och berörda företagareföreningar bedöma i vilken utsträckning det nuvarande *regionalpolitiska hemarbetet* skall ingå i de föreslagna regionala stiftelserna för skyddat arbete. Kommittén bör också i samråd med AMS avgöra vilka industriella beredskapsarbeten som p. g. a. sin struktur eventuellt inte bör ingå i den nya organisationen.

Utskottet har inte något att erinra mot propositionens förslag i denna del.

Slutligen tas i detta sammanhang upp den verksamhet med skyddade verkstäder som bedrivs av *ideella organisationer* som Frälsningsarmén, Stadsmissionen, Diakonanstalten m. fl. Departementschefen anför att samhället även i fortsättningen måste stödja den skyddade verksamheten som organisationerna bedriver. Ett eventuellt samgående med de i propositionen förordade regionala stiftelserna för skyddat arbete bör komma i fråga endast i de fall organisationerna själva begär det. Med hänsyn till att det endast rör sig om ett så litet antal som sex verkstäder varav fyra belägna i Stockholms län bör bidragsgivningen kunna regleras genom avtal med berörda organisationer och vederbörande regionala stiftelse. Det bör ankomma på den centrala organisationskommittén att kontakta berörda organisationer för överläggningar om de framtida verksamhetsformerna.

Utskottet instämmer i departementschefens uppfattning när det gäller den skyddade verksamhet som bedrivs av ideella organisationer.

Vad beträffar *kostnaderna* för den skyddade verksamheten framhålls i propositionen att dessa har stigit kraftigt på senare år. Emellertid har underskotten under en följd av år varit tämligen konstanta i förhållande till hela omsättningen. Departementschefen poängterar i detta sammanhang att verksamheten fortfarande framstår som samhällsekonomiskt lönsam.

Enligt propositionens beräkningar innebär förslaget om statligt kostnadsansvar för den nya organisationen att kommuner och landstingskommuner avlastas kostnader som i 1976 års penningvärde uppgick till 456,3 milj. kr. per år. Sammanlagt bör emellertid den nya ordningen medföra rationaliseringsvinster och de reella kostnaderna bli lägre än f. n. Effekterna i kostnadshänseende är dock svåra att bedöma innan ett mer detaljerat organisationsförslag föreligger och förhandlingarna med huvudmännen och de anställdas organisationer är avslutade.

Frågan om *kostnadsfördelning mellan stat och primärkommun/landstingskommun* i övergångsskedet till den nya organisationen tas upp i motionen 44 av Elvy Nilsson m. fl. (s). Motionärerna anser bl. a. att det inte är rimligt att kommunerna bär ansvaret för den skyddade verksamheten med de stora ekonomiska åtaganden som detta innebär. Det splittrade huvudmannskapet drabbar orättvist de kommuner som varit förutseende och inrättat skyddade arbetsplatser i tillfredsställande omfattning.

Motionärerna framhåller att dessa kommuner måste dras med de höga

kostnaderna för den skyddade verksamheten ett år längre än beräknat till följd av propositionens försening. Mot den bakgrunden föreslås att *driftbidraget till verksamheten för de berörda primärkommunerna* skall räknas upp till en nivå som motsvarar ett års nettokostnader för resp. kommun.

Utskottet vill först erinra om att propositionens förslag visserligen innebär att staten skall ta över kostnaderna för den skyddade verksamheten men att detta skall ske, som närmare skall utvecklas i det följande, endast under förutsättning av motsvarande minskning av statliga åtaganden inom andra kommunala verksamhetsområden. Staten kommer således inte utan vidare att ta över kostnader som nu åligger den kommunale huvudmannen. Det finns dock anledning räkna med att den föreslagna ordningen kommer att bli till fördel för kommuner som i dag har en jämförelsevis omfattande skyddad verksamhet. Utskottet är emellertid inte berett att tillstyrka motionärernas förslag.

När det slutligen gäller *finansieringen* av verksamheten ansåg utredningen att finansiering med arbetsgivaravgift framstod som den bästa lösningen. Departementschefen crinrar med anledning härav om att det f. n. pågår flera utredningar inom områden som i dag finansieras med arbetsgivaravgifter. Valet av finansieringsmetod för den skyddade verksamheten bör enligt departementschefen prövas i ett mer övergripande sammanhang, och han avser därför att återkomma med förslag i den frågan. En utgångspunkt bör emellertid vara att ett statligt övertagande av det kommunala och landstingskommunala kostnadsansvaret på detta område endast kan accepteras om det i sin helhet motsvaras av minskade statliga åtaganden inom andra kommunala verksamhetsområden. Departementschefen utgår från att förhandlingar mellan staten och kommunerna/landstingskommunerna tas upp för att klarlägga hur en sådan avräkning lämpligen bör utformas. En lösning av denna fråga är enligt propositionen en förutsättning för att arbetet med omorganisationen skall kunna drivas vidare. Kostnaderna för de industriella beredskapsarbeten som den nya organisationen kommer att driva för AMS räkning bör täckas i särskild ordning.

Utskottet ansluter sig till vad som anförs i propositionen i denna del. Med hänsyn till det anförda bör det socialdemokratiska yrkandet i motionen 543 om finansiering genom höjd arbetsgivaravgift inte föranleda någon åtgärd. Som tidigare nämnts väcktes motionen innan propositionens förslag var känt.

Utskottet har i övrigt inte något att anföra i anslutning till de riktlinjer för skyddat arbete som presenteras i propositionen.

Yrkesinriktad rehabilitering

Allmänna synpunkter

Av de arbetssökande vid arbetsförmedlingarna utgör de handikappade varje månad ca 10 %, dvs. drygt 20 000. För att dessa skall kunna

ges möjligheter till arbete är det ofta nödvändigt med olika former av kartläggande och förberedande åtgärder. Inom arbetsmarknadspolitiken bedrivs därför en rehabiliteringsverksamhet som har till syfte att förbereda arbetshandikappade för inträde i arbetslivet. Resurser för en yrkesinriktad rehabilitering har genom åren byggts ut i såväl statlig som kommunal regi.

En utredning tillsattes våren 1974 med uppgift att finna former för en samordnad organisation av den yrkesinriktade rehabiliteringsverksamheten. Enligt direktiven för utredningen skulle man även se över den arbetspsykologiska verksamheten med bl. a. anlagsundersökningar, som utförs på konsultbasis av fristående arbetspsykologiska institut för arbetsmarknadsverkets räkning. Statens arbetskliniks ställning och verksamhet skulle också utredas. Utredningen avlämnade i juli 1976 sitt betänkande (SOU 1976: 38) Yrkesinriktad rehabilitering. Propositionens förslag grundas på detta betänkande.

Nuvarande verksamhet

Den yrkesinriktade rehabiliteringen har bl. a. formen av s. k. arbetsprövning och arbetsträning men även arbetspsykologiska konsultinsatser och viss verksamhet inom arbetsmarknadsutbildningen kan räknas dit.

Arbetsprövning syftar till att genom medicinsk, psykologisk och social utredning samt praktiska arbetsprov under yrkesmässiga former kartlägga handikappade arbets sökandes intressen och anlag, fysiska och psykiska arbetskapacitet samt arbetsmotivation.

Arbetsträning är en i yrkesmässiga former och under läkartillsyn bedriven systematisk uppträning av handikappade personers fysiska och psykiska arbetskapacitet. Den skall ge arbetsfärdigheter och anpassning till arbetsrutin och arbetsmiljö.

Arbetsprövning och arbetsträning bedrivs vid landstingskommunala eller kommunala arbetsvårdsinstitut. AMS är tillsynsmyndighet, och statsbidrag utgår till såväl anordnandet som driften. Arbetsprövning sker också till viss del vid statens arbetsklinik. År 1976 uppgick antalet platser för arbetsprövning och arbetsträning till ca 2 700, vilket innebär en ökning med ca 1 200 platser på tio år. Samhällets kostnader för den yrkesinriktade rehabiliteringen vid arbetsvårdsinstitutionen uppgick år 1976 till 115 milj. kr. I statsbidrag utbetalades för år 1976 38 milj. kr. Ca 102 milj. kr. har investerats i byggnader och maskiner t. o. m. budgetåret 1976/77. Av detta belopp har staten bidragit med ca 33 milj. kr.

Arbetspsykologiska konsultinsatser, främst i form av s. k. anlagsundersökningar, används som ett hjälpmedel för att kartlägga de arbetshandikappades teoretiska och praktiska förmåga och för att analysera intressen och yrkesvalsmöjligheter. Anlagsundersökningarna utförs av olika statliga och enskilda institut. Budgetåret 1976/77 utfördes ca 15 500 anlagsundersökningar på uppdrag av arbetsmarknadsverket, vilket innebär en minskning med ca 2 000 mot budgetåret före. Övrig psy-

kologservice uppgick under budgetåret 1976/77 till 44 600 timmar. Statens kostnader för verksamheten uppgick budgetåret 1976/77 till ca 24 milj. kr. Jämsides med den kommunala arbetsprövningen och arbetsträningen samt de arbetspsykologiska undersökningarna har under senare år vid skolöverstyrelsens centra för arbetsmarknadsutbildning — AMU-centra — införts en verksamhet med i viss mån liknande syfte som arbetsprövning och arbetsträning. Det gäller *anpassningskurserna*, benämnda "Omställning och träning", för vissa kategorier svårt handikappade inom grupperna synskadade, hörselskadade, rörelsehindrade, intellektuellt arbetshandikappade samt psykiskt arbetshandikappade. Dessa kurser syftar till att genom praktisk yrkesorientering och -träning, teoretisk undervisning samt yrkesvägledning och fördjupad utredning kartlägga den handikappades förutsättningar för arbete eller utbildning. Kurserna skall också genom allsidig träning och teknisk anpassning till handikappet göra det möjligt för den handikappade att lättare klara sig själv i arbete och bostad, på fritiden osv. Budgetåret 1975/76 omfattade anpassningskurserna ca 1 700 personer. F. n. finns 22 sådana s. k. OT-kurser vid 17 kursorter i landet. Vid vissa AMU-centra har främst för anpassningskursernas behov inrättats avdelningar för *praktisk yrkesorientering* som även står öppna för handikappade som kommer till centret för att genomgå vissa andra kurser. I den praktiska yrkesorienteringen finns inslag av arbetsprövning och arbetsträning.

Inom arbetsmarknadsutbildningens ram bedrivs vidare en kartläggande och yrkesorienterande verksamhet genom den särskilda *introduktionskursen "Arbetsliv och utbildning"* (ALU-kurser). Uppläggningsen av kursen överensstämmer på flera väsentliga punkter med de principer som ligger till grund för de mer kvalificerade formerna av kartläggande och tränande verksamhet för handikappade. Kursen kan därför, i de stycken den vänder sig till handikappade, ses som en del i den yrkesinriktade rehabiliteringen.

Mål

Den yrkesinriktade rehabiliteringen skall enligt propositionen ha en sådan organisation och inriktning att den på ett effektivt sätt kan användas såväl i arbetsförmedlingens sedvanliga verksamhet som i dess fältarbete, t. ex. i anpassningsgrupper eller för att tillsammans med andra samhällsorgan stödja och aktivera människor till arbete. Åtgärdsformerna ute i företagen på den öppna arbetsmarknaden bör därför byggas ut och vidareutvecklas. Detta innebär emellertid inte att behovet av kartläggande och förberedande åtgärder, som bedrivs vid arbetsvårdsinstitut eller i form av OT- och ALU-kurser, skulle minska. Det uppställda målet innebär i stället att dessa verksamheter måste närmare samordnas med det egentliga förmedlingsarbetet och till vissa delar förläggas ut i arbetslivet.

I propositionen framhålls vidare att för arbetshandikappade, som är nytillträdande eller som under långa tider varit frånvarande från arbetsmarknaden på grund av sjukskrivning, rehabilitering eller andra orsaker, är behovet särskilt stort att få pröva sig fram i arbete utanför institutionernas skyddade tillvaro, men ändå i former där kraven på arbetsprestation, arbetstider etc. successivt kan anpassas till arbetsförmågans utveckling. Genom åtgärder i arbetsmiljön kan också den yrkesinriktade rehabiliteringen påverka, förändra och anpassa arbetstillfällena till de arbetshandikappades krav och förutsättningar. Slutligen kan nämnas att departementschefen delar utredningens uppfattning att alla människor som är i behov av att få sina arbetsförutsättningar kartlagda eller som önskar få hjälp med att förbereda sig för arbetslivet skall få den hjälp som behövs, oavsett om de i formell mening kan betraktas som arbetshandikappade eller ej.

Utskottet har inte något att erinra mot vad departementschefen anfört om målet för verksamheten.

Den framtida organisationen

I propositionen anförs att en bättre samordning av resurserna skulle ge den yrkesinriktade rehabiliteringen bättre förutsättningar att bli en väl fungerande del av det totala rehabiliteringsarbetet. Den nuvarande uppdelningen på olika huvudmän anses orationell och försvårar ett effektivt utnyttjande av samtliga resurser. En samordnad organisation bör vidare ge ökade möjligheter att snabbt och effektivt anpassa insatserna efter den enskildes behov och förutsättningar och även att fortlöpande anpassa verksamheten till utvecklingen på arbetsmarknaden. Mot denna bakgrund förordas i propositionen att en förbättrad samordning av resurserna inom den yrkesinriktade rehabiliteringen kommer till stånd.

Som tidigare nämnts ingår i rehabiliteringsarbetet *arbetspsykologiska konsultinsatser*, främst i form av s. k. anlagsundersökningar. Försök med psykologmedverkan på arbetsförmedlingar har med gott resultat prövats i vissa regioner. Detta har skett genom att psykologer anställts vid arbetsförmedlingen eller genom att psykologer anställda vid fristående arbetspsykologiska institut anlitas som konsulter av arbetsförmedling. De arbetspsykologiska anlagsundersökningarna har därigenom kommit att kompletteras med stödjande rådgivning i olika former.

Departementschefen anser att starka skäl talar för att vissa delar av den arbetspsykologiska verksamheten samordnas och förs in under ett statligt huvudmannaskap. Bl. a. pekas på den pågående förändringen i den metodiska inriktningen av de arbetspsykologiska insatserna och de konsekvenser denna utveckling har och kan väntas få för de arbetspsykologiska instituten. Propositionen innehåller inte något förslag till hur verksamheten i detalj skall utformas. Förslag härom kommer att redovisas i ett senare sammanhang.

Frågan om den psykologiska konsultverksamheten tas upp i motionen 54 av Gunnar Oskarson m. fl. (m). I motionen påpekas bl. a. att konsulter som utför arbete åt AMS m. fl. bidrar till ökad flexibilitet i organisationen samt att en kraftig ökning av köpta konsulttjänster i stället för anställning av egen personal är angelägen inte minst ur samhälls-ekonomisk synpunkt. Vidare pekas på att vissa institut utvecklade metoder m. m. som är speciellt anpassade för det här aktuella behovet och att instituten därför i hög grad är beroende av den här verksamheten. Motionärerna hänvisar också till att AMS i sitt remissyttrande inte uttalat sig för ett ändrat huvudmannaskap. Motionärerna går emot förslaget att konsulttjänster som i dag köps från fristående arbetspsykologiska institut överförs till något av samhällets organ och yrkar att riksdagen skall uttala att fristående konsulter bör användas i stället för en utbyggd egen statlig central konsultservice där så är möjligt.

Enligt utskottets uppfattning finns det skäl som talar för att vissa delar av den arbetspsykologiska verksamheten samordnas och förs in under ett statligt huvudmannaskap. I sammanhanget kan pekas på den utveckling som skett i fråga om psykologinsatserna hos arbetsförmedlingen och som inneburit att insatserna har knutits allt närmare det egentliga förmedlings- och yrkesvägledningsarbetet. Samtidigt har antalet fristående anlagsundersökningar minskat. Psykologerna har genom denna utveckling i allt större utsträckning kommit att ingå i det team som arbetar inom förmedlingen. Den här aktuella frågan skall emellertid utredas ytterligare inom sysselsättningsutredningen. Ett mer preciserat ställningstagande från regeringens sida kan därefter förväntas i propositionen till riksdagen under hösten nästa år. Med hänsyn därtill finns det inte skäl att i dag göra mer bestämda uttalanden. Motionen bör därför inte föranleda någon åtgärd i den nu aktuella delen.

En samordnad organisation under ett statligt huvudmannaskap bör enligt propositionen skapas *också för de övriga delarna av den yrkesinriktade rehabiliteringen*. Fråga om hur detta skall utformas bör enligt departementschefen prövas först sedan sysselsättningsutredningens delbetänkande i ämnet avlämnats.

Avslutningsvis föreslår departementschefen att den nu gällande ordningen när det gäller bidragsformer inom verksamheten bör ändras. F. n. gäller att elever på OT- och ALU-kurser har annan ersättning än de som genomgår arbetsprövning och arbetsträning i andra former. Departementschefen föreslår att till samtliga elever i yrkesinriktad rehabilitering skall utgå utbildningsbidrag enligt vad som gäller för deltagare i arbetsmarknadsutbildning i allmänhet.

Utskottet delar propositionens uppfattning att en samordning av de olika verksamhetsgrenarna inom den yrkesinriktade rehabiliteringen måste eftersträvas. Som framgår av propositionen kan förslag i den riktningen också förväntas på grundval av sysselsättningsutredningens ar-

bete. Utskottet tillstyrker den föreslagna ändringen när det gäller bi-dragsformerna inom verksamheten.

Inom den yrkesinriktade rehabiliteringens område bedrivs *forskning och metodutveckling* vid olika institutioner. Statens arbetsklinik svarar för visst metodutvecklingsarbete inom arbetsprövningens område. Kliniken har därvid huvudsakligen svarat för utarbetandet av normerande arbetsprov. Kliniken bedriver också egen prövningsverksamhet. Häruöver kan nämnas att det vid psykotekniska institutet vid Stockholms universitet bedrivs arbetsmarknadsinriktad forskning på projektbasis. Viss del av institutets forskning avser den arbetspsykologiska verksamheten och finansieras genom medel från AMS. Även de övriga fristående arbetspsykologiska instituten — främst PA-rådet — arbetar med att utveckla den arbetspsykologiska verksamheten i anknytning till arbetsförmedlingens arbete. Detta utvecklingsarbete sker i samråd med och finansieras av AMS.

I propositionen framhålls att den framtida organisationen av forskningsverksamheten i hög grad är beroende av hur den yrkesinriktade rehabiliteringen skall organiseras i sin helhet. Mot den bakgrunden bör enligt propositionen sysselsättningsutredningen även pröva organisationsfrågan på forskningsområdet.

Redan nu uttalar sig dock departementschefen för att ett fristående institut för forskning och metodutveckling inrättas. Institutet föreslås få en fast anknytning till den yrkesinriktade rehabiliteringsverksamheten vid arbetsförmedlingen och på arbetsplatserna. Särskilt viktigt anses det vara att metodutvecklingsarbetet sker i direkt anknytning till den praktiska verksamheten inom organisationen för den yrkesinriktade rehabiliteringen. Institutet bör finansieras över statsbudgeten liksom fallet f. n. är för statens arbetsklinik. Dessutom föreslår departementschefen att sysselsättningsutredningen får i uppdrag att pröva möjligheterna att utveckla och samordna statens arbetskliniks och psykotekniska institutets resurser.

Enligt utskottets uppfattning bör frågan om hur den framtida forskningen och metodutvecklingen på området skall organiseras bedömas i samband med att organisationen av den yrkesinriktade rehabiliteringen i stort prövas. Innan beslut fattas i frågan bör, som framhålls i propositionen, sysselsättningsutredningens delbetänkande avvaktas.

När det gäller *genomförandet* av förslaget föreslår departementschefen att huvudmannaskapet för de behandlade verksamheterna bör ändras samtidigt med de föreslagna organisationsförändringarna, vilka beräknas träda i kraft tidigast den 1 januari 1980. För att detta skall kunna ske bör sysselsättningsutredningens betänkande föranleda proposition till riksdagen senast hösten 1978. Efter riksdagsbeslutet måste det finnas tid för att utarbeta detaljerade organisationsplaner, m. m.

För att det tidsmässigt skall bli möjligt att samordna den nya organi-

sationen av den yrkesinriktade rehabiliteringen med förändringen av huvudmannaskapet m. m. för skyddat arbete föreslås att *en organisationskommitté för den yrkesinriktade rehabiliteringen* skall få börja sitt arbete utan att behöva avvakta riksdagens ställningstagande till sysselsättningsutredningens delbetänkande rörande de arbetshandikappade. Även andra förändringar bör förberedas i god tid. Kommittén bör bestå av representanter för berörda departement och ämbetsverk samt kommunförbunden, arbetsmarknadens parter m. fl. intressenter, bl. a. berörda personalorganisationer. Förutom organisationsfrågorna bör kommittén enligt propositionen ges möjlighet att i den utsträckning den finner lämpligt också behandla frågor rörande samverkan och gränsdragning mellan yrkesinriktad och övrig rehabiliteringsverksamhet m. m. Kommittén bör bedriva sitt arbete i nära samverkan med den organisationskommitté för skyddat arbete som förordats. Förhandlingar bör också så snart som möjligt sättas i gång med nuvarande huvudmän och personalorganisationerna. Statens avtalsverk bör svara för förhandlingarna om löne- och anställningsvillkor för berörd personal medan statens förhandlingsnämnd bör förhandla om överlåtelse av de kommunala arbetsvårdsinstituten på samma sätt som tidigare angetts beträffande verkstäderna för skyddat arbete.

Utskottet tillstyrker vad i propositionen anförts om genomförandet av förslaget.

I den socialdemokratiska partimotionen, som väcktes innan propositionen lagts, föreslås att det skall bli en gemensam organisationskommitté för den skyddade verksamheten och den yrkesinriktade rehabiliteringen. Motionen har blivit tillgodosedd på det sättet att på områdena förordas att det detaljerade organisationsarbetet omedelbart sätts i gång. I den praktiska frågan om hur arbetet skall organiseras har utskottet inte annan uppfattning än propositionen. Motionärernas önskemål synes kunna tillgodoses genom det samarbete som de båda kommittéerna förutsätts skola bedriva.

Slutligen i detta sammanhang tar utskottet upp kravet på *en utvärdering av den yrkesinriktade rehabiliteringsverksamheten*, som framstälts i partimotionen 56 av Lars Werner m. fl. (vpk). Motionärerna, som inte motsätter sig förslaget om ändrat huvudmannaskap för verksamheten, efterlyser underlag för bedömningar av den yrkesinriktade rehabiliteringens resultat.

Utskottet utgår från att sysselsättningsutredningens arbete på detta område även inkluderar fråga av det slag motionärerna tar upp. Med hänvisning härtill synes kravet i motionen inte behöva föranleda någon riksdagens åtgärd.

Samhällets kostnader för den yrkesinriktade rehabiliteringen är i dag fördelade på de olika huvudmännen. AMS svarar för kostnaderna för psykolog- och läkarmedverkan vid arbetsförmedlingarna. AMS, kom-

muner och landstingskommuner delar kostnaderna för arbetsvårdsinstitutens verksamhet. AMS och SÖ delar kostnaderna för de insatser som görs inom arbetsmarknadsutbildningen. De totala nettokostnaderna för den arbetsprövning och arbetsträning som bedrivs vid arbetsvårdsinstitutet uppgick år 1976 till 115,3 milj. kr. Av dessa kostnader svarade kommuner och landstingskommuner för ca 65 % och staten för ca 35 %. AMS kostnader för de psykologiska konsulterna och läkarnas medverkan vid arbetsförmedlingarna uppgick budgetåret 1976/77 till 24,2 milj. kr. resp. 2,6 milj. kr. Till detta skall läggas bl. a. investeringskostnader samt betydande insatser inom arbetsmarknadsutbildningens ram för handikappade. I propositionen anförs att utredningen inte ger tillräckligt underlag för att man skall kunna ta ställning till kostnadsförändringar som en samordnad organisation kan innebära. Departementschefen utgår dock från att totalkostnaden ligger inom den ekonomiska ram som i nuvarande penningvärde gäller för verksamheten.

Ett statligt huvudmannaskap och kostnadsansvar för en samordnad organisation för den yrkesinriktade rehabiliteringen kommer enligt propositionen att innebära att kommuner och landstingskommuner i princip avlastas kostnader för arbetsvårdsinstitutet. Dessa kostnader uppgick år 1976 till 77,2 milj. kr. En förutsättning för ett statligt övertagande av kostnaderna för verksamheten bör dock vara att dessa avräknas från statliga åtaganden gentemot kommunerna och landstingskommunerna inom andra områden. Förhandlingar skall enligt förslaget tas upp mellan berörda parter i den frågan. En lösning av kostnadsfördelningen anges vara en av förutsättningarna för att arbetet med omorganisationen skall kunna drivas vidare.

Avslutningsvis föreslås att *finansieringen* av en samordnad organisation för verksamheten ordnas på samma sätt som för arbetsmarknadsutbildningen, dvs. över arbetsmarknadsutbildningsfonden, som får sina medel över statsbudgeten.

Utskottet har inte något att invända mot vad i propositionen anförts angående kostnader och finansiering.

Med det anförda har utskottet tillstyrkt de riktlinjer för den yrkesinriktade rehabiliteringen som redovisas i propositionen.

Utskottets hemställan

Utskottet hemställer

1. *beträffande avslag på propositionen och ny inriktning av arbetsmarknadspolitiken m. m.* att riksdagen avslår motionerna 1976/77: 905 och 1977/78: 56, yrkandena 1 och 2.
2. *beträffande överförande av huvudmannaskapet för skyddad verksamhet till regionala stiftelser* att
  - A. riksdagen godkänner propositionens förslag,

- B. motionen 1976/77: 543, yrkandet 4 i denna del, inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
3. beträffande *proportionella val av ledamöter till de regionala stiftelsernas styrelser m. m.* att motionen 1977/78: 69 inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
  4. beträffande *representation för de anställda i de regionala stiftelsernas styrelser* att motionen 1977/78: 68 inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
  5. beträffande *principerna för arbetsanskaffning vid skyddad verksamhet* att motionen 1977/78: 54, yrkandet 1, inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
  6. beträffande *inrättande av en central stiftelse för den skyddade verksamheten* att
    - A. riksdagen bifaller propositionens förslag,
    - B. motionen 1976/77: 543, yrkandet 5 i denna del, inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
  7. beträffande *lokalisering av den centrala stiftelsen till Sollesteå kommun* att motionen 1977/78: 53 inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
  8. beträffande *lokalisering av den centrala stiftelsen till Skövde kommun* att motionerna 1977/78: 31 och 1977/78: 45 inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
  9. beträffande *lokalisering av den centrala stiftelsen till Borås kommun* att motionen 1977/78: 55 inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
  10. beträffande *lokalisering av den centrala stiftelsen till Karlskrona kommun* att motionen 1977/78: 67 inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
  11. beträffande *lokalisering av den centrala stiftelsen till Stockholms kommuns södra delar* att motionen 1977/78: 70 inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
  12. beträffande *ikraftträdande av förslaget till ny organisation för den skyddade verksamheten* att
    - A. riksdagen bifaller propositionens förslag,
    - B. motionen 1976/77: 543, yrkandena 4 och 5 i motsvarande delar, inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
  13. beträffande *tillsättande av en organisationskommitté för den skyddade verksamheten* att
    - A. riksdagen bifaller propositionens förslag,
    - B. motionen 1976/77: 543, yrkandet 7, inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
  14. beträffande *höjning av driftbidraget till den primärkommunala skyddade verksamheten* att riksdagen avslår motionen 1977/78: 44,

15. beträffande *finansieringen av den nya organisationen för skyddad verksamhet* att
  - A. riksdagen godkänner vad som anförts i propositionen,
  - B. motionen 1976/77: 543, yrkandet 6, inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
16. beträffande *huvudmannaskapet för arbetspsykologisk konsultverksamhet* att motionen 1977/78: 54, yrkandena 2 och 3, inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
17. beträffande *tillsättande av kommitté för överarbetning av de organisatoriska frågorna för yrkesinriktad rehabilitering* att
  - A. riksdagen bifaller propositionens förslag,
  - B. motionen 1976/77: 543, yrkandet 8, inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
18. beträffande *utvärdering av den yrkesinriktade rehabiliteringsverksamheten* att motionen 1977/78: 56, yrkandet 3, inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
19. att riksdagen godkänner de riktlinjer för skyddat arbete och yrkesinriktad rehabilitering som förordas i propositionen i den mån riktlinjerna inte behandlats ovan.

Stockholm den 29 november 1977

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

ROLF WIRTÉN

Närvarande: Rolf Wirtén (fp), Bengt Fagerlund (s), Torsten Stridsman (c), Birger Nilsson (s), Gördis Hörnlund (s), Allan Gustafsson (c), Filip Fridolfsson (m), Arne Fransson (c), Elver Jonsson (fp), Pär Granstedt (c), Frida Berglund (s), Anna-Greta Leijon (s), Sten Svensson (m), Sune Johansson (s) och Lars Ulander (s).

Reservation

Representation för de anställda i de regionala stiftelsernas styrelser (mom. 4)

av Bengt Fagerlund, Birger Nilsson, Gördis Hörnlund, Frida Berglund, Anna-Greta Leijon, Sune Johansson och Lars Ulander (alla s) som anser *dels* att den del av utskottets yttrande som på s. 12 börjar "Utskottet vill" och slutar "någon åtgärd" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning. Det måste anses självklart att de anställda i den skyddade verksamheten får direkt representation i de regionala stiftelsernas styrelser. Propositionens förslag innebär på denna punkt ett steg tillbaka i den pågående utvecklingen mot ett ökat

medinflytande för de anställda. Propositionens förslag bör därför ändras i enlighet med motionärernas förslag. En sådan ändring bör kunna genomföras utan att det totala antalet styrelseledamöter ändras. Vad utskottet anfört med anledning av motionen 68 bör regeringen underrättas om.

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *representation för de anställda i de regionala stiftelsernas styrelser* att riksdagen med bifall till motionen 1977/78: 68 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Särskilda yttranden

1. Ikraftträdande av förslaget till ny organisation

av Bengt Fagerlund, Birger Nilsson, Gördis Hörnlund, Frida Berglund, Anna-Greta Leijon, Sune Johansson och Lars Ulander (alla s):

I vår partimotion 543 har vi utgått från att förslaget om nya riktlinjer m. m. för den skyddade verksamheten skulle kunna genomföras fr. o. m. den 1 januari 1979. Vi ansåg detta möjligt mot bakgrund av att utredningen lämnade sitt betänkande i september 1975. Den borgerliga regeringen har emellertid inte följt det tidsschema som den tidigare socialdemokratiska regeringen gjorde upp och propositionen har blivit avsevärt försenad. Den nya organisationen kommer därigenom att träda i kraft minst ett år senare än vi tänkt oss. Detta får bl. a., som framgår av motionen 44, negativa ekonomiska konsekvenser för de kommuner som i dag har en omfattande skyddad verksamhet. Därmed har regeringen nu ett tungt ansvar för att det fortsatta utredningsarbetet bedrivs med sådan kraft att inte ytterligare förseningar uppkommer.

2. Huvudmannskapet för arbetspsykologisk konsultverksamhet

av Filip Fridolfsson (m) och Sten Svensson (m):

Vi utgår från att vid det fortsatta utredningsarbetet om organisationen av den arbetspsykologiska verksamheten synpunkter av det slag herr Oskarson m. fl. (m) tagit upp i motionen 54 beaktas. Det finns starka skäl som talar för att man inte skall slå sönder den verksamhet på konsultbasis som i dag byggt upp vid PA-rådet och liknande institutioner. De förstärkta insatser som kan vara motiverade inom arbetsförmedlingens ram bör inte utesluta att man även i fortsättningen anlitar fristående konsulter.

Innehållsförteckning

Propositionen	1
Hemställan	1
Det huvudsakliga innehållet	1
Motionerna	2
Väckta under den allmänna motionstiden 1977	2
Väckta med anledning av propositionen	3
Utskottet	4
Inledning	4
Skyddat arbete	5
Nuvarande verksamhet m. m.	5
Syftet med verksamheten	7
Den framtida organisationen	9
Yrkesinriktad rehabilitering	18
Allmänna synpunkter	18
Nuvarande verksamhet	19
Mål	20
Den framtida organisationen	21
Utskottets hemställan	25
Reservation	27
Representation för de anställda i de regionala stiftelsernas styrelser (s)	27
Särskilda yttranden	28
1. Ikraftträdande av förslaget till ny organisation (s)	28
2. Huvudmannskapet för arbetspsykologisk konsultverksamhet (m)	28

